

Literacy – State and Prospects
Езиковата грамотност – състояние и перспективи

ПРОМЯНА В СТРАТЕГИИТЕ ЗА УЧЕНЕ – ПЪТ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ ЧЕТИВНИТЕ УМЕНИЯ НА МАЛКИЯ УЧЕНИК

Ренета Минчева

Основно училище „Св. Патриарх Евтимий“ – Велико Търново

Резюме. Аргументират се образователните предимства на дейността по проект в обучението на учениците от начална училищна възраст. Очакването е да се подобрят четивните умения на децата чрез промяна в стратегиите за учене.

Keywords: reading skills, child, learning strategies, project activity

1. Функционалната грамотност на българските ученици – реалност и предизвикателства

Функционалната грамотност е водеща в изследванията по Програмата за международно оценяване на учениците (PISA). Дефинира се като „... разбиране, използване, осмисляне на писмени текстове за постигане на цели и удовлетворяване на потребности, задълбочаване на познанията и развиване на интелектуалния потенциал на личността и за активно участие в обществото“⁽²⁾. Т.е. за функционална грамотност може да се говори тогава, когато четенето и писането се владеят като самостоятелни практики с мотивация за употреба и се интегрират в социалното поведение на личността в различни сфери. Въпреки че процедурите по PISA са насочени към 15-годишните ученици, трябва да се има предвид, че формирането на четивни умения е продължителен процес, който започва от детската градина и началното училище.

Върху изграждането на четивни умения у детето съществено влияние оказват стратегиите за учене. Стратегиите за запаметяване не само че не помагат, но могат да доведат и до по-нисък резултат. „Наблюдаваните тенденции очертават основни дефицити в българското училище, които рефлектират върху уменията за четене и налагат необходимостта от преосмисляне на целите му: обучението у нас е ориентирано към запаметяване и възпроизвеждане на информация и не допринася за формиране на умения за четене, разбиране, осмисляне и използване на писмен текст за постигане на конкретни цели; обучението не предполага овладява-

нето на метакогнитивни стратегии, т.е. на модели как да се учи, как да се подхожда при решаване на определен проблем и пр. Въпреки прилагането на много иновативни подходи в училищата, все още се приоритизира оценяването на количество знания, а не усвоените умения и компетентности^{“2)}.

2. Промяна в стратегиите за учене – дейност по проект

Методът „дейност по проект“ спада към групата на непосредствените, директивни или интерактивни праксеологически (практикоприложни) методи на обучение (Радев, 2005: 373). Чрез изпълнението на проекти се създава интеграция в обучението на различни нива (хоризонтална и вертикална, интер- и интрадисциплинна) и се спомага многомерното изграждане на учениците. Формират се умения за използване на разнообразни източници на информация, за оценка на тяхната релевантност и качества; изгражда се интелектуална и морална автономност; насърчава се търсене отговори на своите собствени въпроси и организиране на информацията и идеите за свои собствени цели (Иванов, 2005:15). В условията на занятията по български език и литература „...проектите се изпълняват при различни теми ...от учебното съдържание и основно цялът комуникативна насоченост на... обучението“ (Христозова, 2005: 48). „Пробужда се естествена потребност у детето за участие в учебна речева дейност, познанието се мотивира същностно, гради се устойчиво и удовлетворително в условия на психологически комфорт и творчески заряд... Формират се интегрален тип компетентности..., необходими за решаване на проблеми, възникващи в реални ситуации от живота на ученика. Метафорично казано: интерактивността помага училището да бъде „място за деца“..., където „населението“ се превръща в „общество“... Създават се оптимални условия за личностно и социално израстване на малкия ученик“ (Мандева, 2014: 149).

3. Подобряване четивните умения на малкия ученик чрез дейност по проект – IV клас

Цели:

- възпитаване на отговорно отношение към българския език, история, култура;

- насърчаване на четенето сред ученическата общност.

Интеграция:

- интердисциплинна интеграция: обучение по български език и по литература;

- интрадисциплинна интеграция: обучение по български език и литература, по човек и общество, по изобразително изкуство, по домашен бит и техника;

- вертикална интеграция: III, IV, V клас;
- хоризонтална интеграция: училище, музей, библиотека.

Стартова фаза – избор на тема, планиране

Тема: „Второ българско царство – исторически личности“

В оценъчно-затвърждаващия компонент на урок по „Човек и общество“ се поставя задача да се изготви постер за исторически личности от Второто българско царство (братята боляри Асен и Петър, цар Калоян, цар Иван Асен, цар Иван Александър, цар Иван Шишман и Патриарх Евтимий).

Класът се разделя на екипи, включващи по четири деца, които изпълняват определени роли. Учителят дава насоки за намиране на източници по проучваните въпроси, за обработване на информацията. Поставя се задача учениците да донесат в училище енциклопедии, легенди, предания, разкази, снимков и илюстративен материал и др., свързани със задачата на екипа. По време на извънучилищни дейности се посещава Музеят на възрастните фигури в гр. В. Търново.

Реализация на проекта

Постерите се изготвят на занятие по извънкласно четене. На участниците в екипите се раздават картони, ножици, лепила, флумастери и пр. средства, необходими за изготвянето на постери. Членовете на екипите прочитат отново проучените езикови текстове, разглеждат снимков и др. материал. С помощта на учителя децата обсъждат събраните материали и стигат до решение кои от тях да използват за изготвянето на своя постер. Следва техническото оформление на продукта.

Представяне на резултатите

След изработването на постерите говорител на всеки екип представя продукта пред съучениците си и учителя. Аргументира избора на материали (езикови текстове, снимки и др.), които са използвани. Участващите в другите екипи изказват мнения, оценки, препоръки.

С изготвените постери се оформя изложба във фойето на училището, за да се провокира интерес към българския език, история и култура и у други ученици и да се насърчи четенето сред повече деца.

4. Вместо заключение – една мисъл на Дж. Дюи

„Ако днес преподаваме така, както сме преподавали вчера, ние ограбваме нашите деца за тяхното утре“, твърди Дж. Дюи. Езиковото обучение за настоящето и за бъдещето на детето е обучение, подготвящо ученика да „прави неща“ чрез езика в разнообразни ситуации от своя живот. За да се постигне това, е задължителна промяна в стратегиите за учене.

Приложение

РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА ПО ПРОЕКТ

БЕЛЕЖКА

1. Уикицитат. Джон Дюи.

<http://bg.wikiquote.org/wiki/%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%BD_%D0%94%D1%8E%D0%B8> (22. 03. 2015).

2. Национална стратегия 2014: Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014 – 2020). Проект на МОН. <www.mon.bg> (15. 09. 2014).

ЛИТЕРАТУРА

Иванов, И. (2005). *Интерактивни методи на обучение*. <http://www.ivanpivanov.com/uploads/sources/55_Interaktivni-metodi-za-obuchenie.pdf> (16. 02. 2015).

Мандева, М. (2014). Усъвършенстване на ключовата компетентност общуване на роден език чрез дейност по проект – I – IV клас. *Български език и литература*, 2.

Радев, Пл. (2005). *Обща училищна дидактика, или събития, ситуации, обекти, субекти, конструкти и референти в училищното обучение и образование*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“.

Христозова, Г. (2005). Интерактивни методи на обучение по български език. *Начално образование*, 4.

REFERENCES

Ivanov, I. (2005). *Interaktivni metodi na obucheniye*. <http://www.ivanpiv-anov.com/uploads/sources/55_Interaktivni-metodi-za-obuchenie.pdf> (16. 02. 2015).

Mandeva, M. (2014). Usavarshenstvane na klyuchovata kompetentnost obshchuvane na roden yezik chrez deynost po projekt – I – IV klas. *Balgarski yezik i literatura*, 2.

Radev, Pl. (2005). *Obshcha uchilishchna didaktika, ili s"bitiya, situatsii, obekti, subekti, konstrukti i referenti v uchilishchnoto obuchenie i obrazovaniye*. Plovdiv: UI "Paisiy Khilendarski".

Khristozova, G. (2005). Interaktivni metodi na obuchenie po balgarski yezik. *Nachalno obrazovaniye*, 4.

A CHANGE IN LEARNING STRATEGIES – WAY TO IMPROVE THE READING SKILLS OF YOUNG STUDENTS

Abstract. The purpose is to back with arguments the educational advantage of students in Primary school who are working on projects. The expectation is to improve the reading skills of children by changing the studying strategies.

Mrs. Reneta Mincheva
Primary School "St. Patriarch Evtimii"
Veliko Tarnovo, Bulgaria
E-mail: renkamin@abv.bg